

Adri Tijman

Van **DUISTERNIS**
tot **PARADIJS**

Stichting “De Vaste Burcht”
= sinds 1980 =
A J Tijman
Otterloseweg 251
NL 7351 TB Hoenderloo
+31 55 378 1851
info@devasteburcht.nl
www.devasteburcht.nl
Bank: NL68 INGB 0677 3081 83

Digitale editie 2018

© 2018 Stichting “De Vaste Burcht”

Alle rechten voorbehouden

© Foto's Adri Tijman

INHOUD

Verantwoording	4
Inleiding	5
I Zo begon het	7
II Arm met de armen	12
III Het geestelijke werk krijgt vaart	25
IV De genezing van Mikhael	31
V De weerstand neemt toe	37
Epiloog	43

Foto's

Openlucht hut	10
Lepranederzetting Nabarangpur	13
Bedelaarskamp	14
Werken in de rijstvelden	15
Kinderdienst in het bedelaarskamp	16
Hanna voor haar genezing	18
Hanna na haar genezing	20
Leprozieziekenhuis	23
Kerkje in het leprakamp	24
Bijbelschool in de Remote Area	27
Evangelisatie in de jungle	29
Kerkjes in de rimboe	30
In de rij om gedoopt te worden	31
Weeskinderen aan het werk op de vuilstort	34
Kindertehuis met aangrenzend kerkgebouw	35
Onderwijs in de onbereikte dorpen	39

Verantwoording

Stichting “De Vaste Burcht” is een christelijke organisatie, in 1980 uit particulier initiatief geboren. Zij is bijna twintig jaar werkzaam in de meest achtergebleven gebieden van India, met name in de deelstaten Andhra Pradesh en Odisha. We houden ons bezig met het brengen van het evangelie aan hen die daarvan nog nooit gehoord hebben, en doen dat in woord en daad. We worden terzijde gestaan door drie managing pastors, waarvan Mikhael¹ er een is. Zij geven leiding aan ons verband van 80 pastors die over God, de schepper van hemel en aarde vertellen, sociaal werk verrichten, kinderen onderwijzen, naaischolen managen, de zorg hebben voor 44 weeskinderen, leiding geven aan een leprakamp en aan vier bijbelscholen in de jungle onderwijs geven. We hebben ongeveer 60 kerkjes gebouwd, en meer dan 500 pastors een driejarige bijbelstudie laten volgen. De tegenstand is groot en neemt merkbaar toe; we hebben inmiddels zelfs enkele pastors verloren bij moordaanslagen. Maar de geestelijke honger is groot en de velden zijn wit om te oogsten, en onze pastors zijn bereid hun leven voor het evangelie op te offeren.

¹ De namen Mikhael en Rachel zijn niet de werkelijke namen. Dit ter bescherming van de betrokkenen.

Inleiding

Dit boekje volgt het leven van een van onze managing pastors in zijn werkgebied in Odisha. Wat we beschrijven is werkelijk gebeurd; daarbij is niets verzonnen. Het doel is een grotere bewustwording te scheppen voor het sociale- en zendingswerk in gebieden waar vrijwel niemand ooit van heeft gehoord, laat staan er iets over kan vertellen. In al de jaren dat we in deze uitgestrekte gebieden werkzaam zijn, hebben we nooit van een andere hulporganisatie - seculier dan wel geestelijk - gehoord die tracht enige verbetering te brengen in het lot van deze onbekende stammen en vergeten mensen.

Wat we hier beschrijven, is slechts een greep uit de veelheid van onderwerpen die we zouden kunnen aanhalen. Er is veel meer te vertellen, en vaak is dat te erg voor woorden. Misschien komt het er ooit nog eens van om ook die kanten van het leven in de Indiase Remote Area te beschrijven. Voor geïnteresseerden bestaat in principe de mogelijkheid zich aan te sluiten bij een van de volgende reizen naar deze gebieden.

Zo begon het

Mikhael had het niet slecht getroffen in het leven. Sterker nog: het leven was hem goed gezind. Hij groeide op in het district Nowrangpur in de deelstaat Odisha, India. Hij had het geluk dat zijn vader een administratieve functie bekleedde bij de Indiase spoorwegen, samen met nog drie miljoen collega's. Dat betekent al gauw dat je tot de meer welgestelde families in de samenleving behoort, maar ook dat is relatief. Het maandinkomen van zijn vader bedroeg zo'n € 150, en dat was aanzienlijk meer dan het gros van de 35 miljoen inwoners van Odisha te besteden had. Daar komt de teller vaak niet verder dan zo'n € 35 per maand voor een gezin met vier kinderen².

Odisha is de armste en meest achtergebleven deelstaat en dat is goed te zien als je er eenmaal bent. Je ziet het aan alles: de gebouwen, de mensen, infrastructuur en overheidsdiensten die niet functioneren, of heel stroef op z'n best. Het openbaar onderwijs is van een bedroevende kwaliteit, in het bijzonder in de Remote Area. Daar kan een kind zes jaar op school zitten en nog steeds zijn naam niet schrijven. Nee, dat ligt niet aan het verstandelijke vermogen van het kind, maar aan de corruptie - ook in het onderwijs. De onderwijzers maken een deal met de hoofdonderwijzer: "Jij krijgt twintig procent van ons salaris, maar dan komen we niet om les te geven. We komen alleen om rijst uit te delen³, en daarna gaan we weer naar huis." De kinderen zitten dus alleen op school voor de gratis maaltijd: witte rijst, en verder niets. Dat is tenminste nog iets, want thuis is armoede troef en is er vaak niets te eten.

Dat speelde zich allemaal af buiten het gezichtsveld van Mikhael. Het ri-

² We geven de verschillende bedragen hier in Euro's weer.

³ Om te kunnen eten moeten ook de kinderen werken en kunnen ze dus geen school bezoeken. Daarom wordt van overheidswege rijst verstrekt op school zodat het werken voor eten geen reden kan zijn om de kinderen niet naar school te sturen.

ante inkomen van zijn vader maakte het mogelijk om hem naar een particuliere school te sturen waar hij een zodanig goede opleiding genoot dat hij in ieder geval behoorlijk kon lezen, schrijven en rekenen. Zijn ouders waren christenen, maar Mikhael had niet de indruk dat het geloof bij hen héél diep geworteld was. Op een dag namen ze Mikhael mee naar een échte evangelisatiecampagne in de stad. Dat 'échte' moet er wel bij, want er waren ook nepcampagnes, opgezet door oplichters. Die gaan dan rond in de stad en beloven iedereen één euro als ze de volgende dag naar het open veld komen. Als je toch niets te doen hebt en je maag knort van honger, dan ga je natuurlijk! Er zitten dan enkele honderden mensen bijeen en de 'evangelist' houdt een gloedvolle prediking. Er is muziek en een koortje zingt voor de aanwezigen onbekende liederen, en er worden video-opnamen gemaakt. Wat de bezoekers niet weten is, dat de video naar Amerika wordt gestuurd om bij kerken geld los te kloppen voor de 'gemeente' van de zogenaamde voorganger. Sommige kerken trappen in de val en maken vele duizenden euro's over. Als de donors na een paar jaar de gemeente willen bezoeken, is er plotseling geen enkel contact meer - en het geld is natuurlijk verdwenen.

Deze keer was het anders. De prediker was een met de Heilige Geest vervulde man die de harten wist te raken, in ieder geval het hart van Mikhael. Hij maakte een definitieve keuze voor Jezus en begon serieus werk te maken van zijn geloof. Hij had een club van vrienden gevonden die gezamenlijk een kleine Pinkstergemeente bezochten, en hij sloot zich erbij aan. Zijn geloof groeide, en zo jong als hij was had hij een onstuitbaar verlangen om Jezus aan anderen bekend te maken. Nadat hij het vervolgonderwijs had afgerond, besloot hij zich in te laten schrijven bij een bijbelschool om daar te gaan studeren voor een Bachelor of Theology - te vergelijken met een HBO-opleiding in ons land. Deze studie maakte het hem ook mogelijk om serieus kennis te nemen van de Engelse taal. Dat "serieus" moeten we er wel bij vermelden, omdat het onderwijssysteem een drilsysteem is: je moet gewoon doen wat de onderwijzer zegt, maar je hoeft het niet te begrijpen. Zo kun je naast een leerling in de bank aanschuiven en in zijn taalboekje kijken. Er staat een plaatje in van een boom, en eronder staat: "What is this? - This is a tree". Vervolgens vraag je aan het kind: "What is this?" - en je wijst naar het plaatje. Het kind zegt braaf: "This is a tree". Dan neem je

het kind mee naar buiten en wijst naar een boom: "What is this?" - en onbegrip is je deel. Gelukkig werd op die bijbelschool serieus les gegeven, ook in de Engelse taal - en dat zou hem later goed van pas komen.

Op een middag zat hij op het binnenplein van de bijbelschool en genoot van zijn glas thee. Hij dacht eraan wat hij zou gaan doen als hij binnenkort afgestudeerd zou zijn. Een ding stond al vast: hij zou binnenkort trouwen met Rachel die nu twaalf jaar was. Hoe zijn loopbaan eruit zou zien, daar had hij nog geen idee van. Op deze middag zou dat veranderen.

Hij was alleen en er was niemand in de buurt. Wat daarna gebeurde kan hij niet goed omschrijven, maar hij kreeg een visioen óf hij was in slaap gevallen en kreeg een droom. Wat het ook was, de boodschap was voor Mikhael overduidelijk, en die was als volgt.

Jezus liep met hem aan de hand door een landelijk gebied en samen beklommen ze een heuvel. Boven aangekomen zag hij een uitgestrekt dal voor zich waarin heel veel mensen waren verzameld; het was een onafzienbare, donkere massa. Jezus zei tegen hem: "Tel ze eens". Mikhael begon te tellen, maar er was geen beginnen aan. "Maar Heer, er zijn er veel te veel, ik kan ze niet tellen!" Jezus draaide zich om, en zei tegen Mikhael dat hij Hem moest volgen. Even later kwamen ze bij de toegangspoort van een tuin, maar die was afgesloten. Jezus haalde een sleutel uit zijn zak en deed de poort open. Ze wandelden samen door de tuin en Mikhael genoot van alle pracht en praal die hij aanschouwde. De ene boom was nog mooier dan de andere en zo was het ook met de bloemen en de vruchten gesteld. Hij had zich nog nooit zo blij en gelukkig gevoeld als op dit ogenblik, maar aan alles komt een einde; ook aan deze wandeling met Jezus. Ze liepen de tuin weer uit en Jezus overhandigde de sleutel aan Mikhael; "Doe de poort maar weer dicht". Hij deed dat en draaide zich om zodat hij de sleutel aan Jezus terug kon geven - maar Jezus was er niet meer!

Met een schok kwam Mikhael weer bij zijn positieven en hij wist met absolute zekerheid wat de droom te betekenen had. Jezus had hem een ontelbare schare mensen laten zien die in duisternis leefde, en het was zijn opdracht om die mensen het paradijs binnen te leiden. De droom had hem hevig aangegrepen en hij vroeg zich af waar en hoe hij met deze roeping moest beginnen. De eerste stap was om Jezus te vragen wat hij moest gaan

doen en waar hij met zijn vrouw zou moeten wonen. Het antwoord kwam: “Ga naar Nabarangpur”. Mikhael had nu ook de verantwoordelijkheid voor zijn vrouw. Ze besloten in die stad een “open luchthut” te kopen; dat is een hut zonder zijwanden, dus eigenlijk alleen een dak van palmladeren op palen. De wind en het stof waaien er doorheen en zo’n hut biedt nauwelijks

Openlucht hut

enige bescherming. Met de aanschaf van dit bouwsel was al zijn spaargeld gemoeid: twintig euro. Hoe dan ook: Mikhael was nu prediker van het goede nieuws geworden en hij ging voortvarend aan de slag. Hij had voor tien cent een stuk zeildoek gehuurd en als een dak opgehangen aan enkele palen. Vervolgens had hij de mensen die rondom zijn hut woonden uitgenodigd voor een bijeenkomst; gezeten in de schaduw onder het doek luisterden ze naar zijn eerste prediking. In de dagen erna herhaalde hij deze exercitie maar op een avond zaten hij en Rachel samen in hun hut en Mikhael zei tegen God: “Heer, als u ons niet helpt, komen we om van honger!” Soms laat het antwoord van God enige tijd op zich wachten of blijft zelfs uit, maar nu niet. Het kwam onmiddellijk: “De pot zal niet leeg raken!” Voor ons westerlingen vergt dit antwoord enige toelichting. In deze arme streken van India is geld een schaars goed. Een collecte wordt dan

ook in natura opgehaald, en die wordt in een pot gedaan. Meestal nemen de gelovigen een handvol rijst mee naar de samenkomst, en dat is dan voor de voorganger. Maar alleen van rijst kun je niet leven, want soms heb je nog een euro nodig om een paar teenslippers aan te schaffen, of vijftig cent voor een tweedehands shalwar kameez (vrouwenkleding). Geld voor iets noodzakelijks was er dan ook vrijwel nooit, en de familie leefde in grote armoede. Een jaar later beviel Rachel van haar eerste kind, maar de bevalling verliep zeer problematisch. Ze werd naar het plaatselijke ziekenhuis gebracht, waar de artsen haar niet wilden helpen. Ze moest eerst zeven euro behandelkosten vooruit betalen, maar ze hadden geen geld. Mikhael heeft toen iedereen aangeklampt die hem zou kunnen helpen, zijn vader als eerste. Die zou die zeven euro gemakkelijk kunnen betalen, maar hij weigerde! Ook andere vrienden haakten af: ze wilden niet, of ze konden het geld niet opbrengen. Als er niet ingegrepen werd, zou dat de dood van Rachel en de baby betekenen. Natuurlijk is dit een onderwerp van intensief gebed geweest, en Mikhael besloot de geneesheer-directeur te smeken zijn vrouw te helpen, ook al zou hij er nu niet voor kunnen betalen. De man liet zich vermurwen en zei, dat het ziekenhuis de zeven euro zou voorschieten, maar dat hij dat later terug moest betalen. De baby is gezond ter wereld gekomen en Mikhael heeft de schuld afbetaald, maar hij heeft er wel vijf jaar (!) over gedaan.

Arm met de armen

Pastor Mikhael is een bijzonder bescheiden man. Hij spreekt zonder stemverheffing en zijn communicatieve gaven zijn eveneens bescheiden te noemen. Het lijkt erop dat organiseren evenmin een van zijn gaven is, maar later zou dat een misvatting blijken te zijn. Zijn gemeente was gering van omvang en bleef dat ook lange tijd, maar God zorgde ervoor dat de pot niet leeg raakte - maar méér dan de inhoud van die pot was er ook niet! Mikhael was dan een arme man, hij was begaan met hen die nog minder hadden dan hij, zoals de lepralijders, de bedelaars en de gevangenen.

Niets is erger in India dan aan lepra te lijden. Je wordt door iedereen verstoten. Zelfs je meest naaste geliefden willen niets meer met je te maken hebben en verklaren je dood. De overheid heeft allerlei regels en verordeningen uitgevaardigd om je te isoleren. Je mag geen auto rijden, maar dat is in deze streken nog het geringste probleem. Je mag geen gebruik maken van het openbaar vervoer, ziekenhuizen nemen je niet op, aan hulpprogramma's van de overheid heb je geen deel en zelfs pastors lopen met een grote boog om je heen. Lepra komt in de Remote Area's veel voor; de oorzaak is veelal gebrek aan hygiëne en het lopen op blote voeten.

In Nabarangpur was een kleine lepranederzetting waar lepralijders vegeteerden en de facto zaten te wachten op hun dood - hetzij door honger, uitputting of de ziekte zelf, dan wel een combinatie van dit alles. Er was geen hulp in hun nood, maar Mikhael bezocht hen elke dag. Hij kon niets voor hen doen, want hij had zelf gebrek aan alles. Soms nam hij een scheermesje mee om wonden open te snijden zodat hij het pus eruit kon drukken. Maar zijn belangrijkste taak was om deze verschoppelingen te vertellen over Jezus, de redder voor het heden en de toekomst. De redder die zich om hen bekommert, die geneest, die ontfermt, die verlichting geeft . . . maar geen van die beloften zagen ze werkelijkheid worden! Desondanks kwamen ze

Lepranederzetting Nabarangpur

na verloop van tijd allemaal tot geloof - zonder dat ze ook maar iets beleefden van wat Mikhael hun vertelde. Hij kreeg het bij de plaatselijke overheid voor elkaar dat die hun een paar krotten ter beschikking stelde, gelegen aan een doodlopend straatje dat compleet verwaarloosd was en niet meer in gebruik. Hier werden de verstotenen ondergebracht, en allengs kwamen er meer. Zo ontstond er een klein kamp met twintig bewoners. Omdat onze pastor steeds meer te doen kreeg, had hij ook iemand nodig die toezicht hield op het kamp en hier en daar hand- en spandiensten verleende. Daar kwam een oplossing voor!

Op een dag kwamen twee straatarme pastors uit Koraput (twee reizen afstand) Mikhael bezoeken. Hij kende de mannen niet, maar nodigde hen uit in zijn huis. Ze kwamen namens een groep van 25 pastors uit de Remote Area rondom Koraput en hadden een verzoek aan hem. Het verzoek luidde of hij - Mikhael - hun leider zou willen zijn. Mikhael was perplex. Hij kende de mannen niet, had nooit van hen gehoord en nu zou hij hun leider moeten worden? Het moest wel een vergissing zijn. "Ik denk dat jullie niet bij het juiste adres hebben aangeklopt. Ik ben een arme pastor,

net als jullie, en ik heb jullie niets te bieden. Ik ben in jullie streken niet bekend en kan jullie ook niet financieel steunen.” De twee gasten maakten duidelijk dat ze zich niet hadden vergist. Ze vroegen niet om geld, maar of hij hun leider zou willen worden. Mikhael ging in gebed, en God legde hem op het hart te doen wat hem gevraagd werd. Zo werd het fundament gelegd van wat enkele jaren later een groot geestelijk werk zou worden in een van de meest afgelegen gebieden ter wereld - waar mensen in het stenen tijdperk leven en waar nog mensenoffers worden gebracht. Waar de naam van Jezus nog nooit had geklonken. Maar daarover later meer.

Bedelaarskamp

Mikhael werkte hard en dook overal op waar mensen in grote problemen waren. Je zou denken dat hij weinig kon inbrengen want geld of iets anders om uit te delen had hij niet. Het enige dat hij kon doen - en ook deed - was het evangelie vertellen, en dat deed hij met hart en ziel. De mensen die dat het hardst nodig hadden, waren degenen die in de maatschappij het meest verstoten werden. Naast de lepralijders waren dat de bedelaars. Er zijn professionele bedelaars die deel uitmaken van een bende. De bende “huurt” een baby van een moeder en met de baby op de arm loopt een vrouw (een

van hun bendeleden) tussen het drukke verkeer door, veinzend dat het haar baby is die honger lijdt. Niet zelden worden er drastischer stappen genomen om geld binnen te harken. Jaarlijks worden ongeveer 40.000 baby's ontvoerd en die raken - letterlijk - aan de bedelstaf, komen in de prostitutie of moeten slavenarbeid verrichten in een steengroeve of een textielfabriek. Het toppunt van gruwel is wel, dat kinderen worden geslacht - ik kan het woord bijna niet uit mijn toetsenbord krijgen - om hun organen te kunnen verhandelen. Deze toestanden doen zich vooral voor in grote steden en dan specifiek die, waar veel toeristen komen.

In Nabarangpur is dat anders. Het is een stadje waar geen buitenlander zich vertoont en waar iedereen arm is. De bedelaars zijn in de Hindoe-cultuur gedwongen bedelaar te zijn, omdat hun ouders en voorouders dat ook waren. Dat houdt in, dat je niet mag werken - en dat doen ze dus ook niet. Zou iemand proberen zich aan deze vloek te ontworstelen door wél te willen werken, dan zou niemand hem in dienst nemen. De enige oplossing die overblijft, is te bedelen, of soms - bij hoge uitzondering - een dag te werken in de rijstvelden bij het binnenhalen van de oogst. Er waren in de stad erg veel bedelaars: zo'n 1000 op een bevolking van 20.000. Het stadsbestuur

Werken in de rijstvelden

vond dat zo'n grote groep voor teveel overlast zorgde, en daarom bedachten ze een plan om van hen af te komen. Ze stelden een budget beschikbaar om een paar kilometer buiten de stad de bedelaars te concentreren in een kamp dat speciaal voor hen zou worden gebouwd. Van de huizen moet je je niets voorstellen. Ze lijken het meest op een schoenendoos met twee vensters op stahoogte zonder glas, en een deuropening - maar zonder deur. Er is één ruimte met in het midden een half muurtje, om de indruk te vestigen dat er twee kamers zijn. Tijdens het bouwproces moesten helaas te veel mensen profiteren van de geldstroom die hiermee gemoeid was, zodat in de specie steeds minder cement viel te bespeuren en steeds meer zand. Zoals iedereen weet, komt dat de hechtheid van de constructie niet ten goede, met als gevolg dat binnen een jaar de eerste onderkomens al instortten. Behalve de schoenendozen en een enkele handpomp was er niets op het terrein: geen elektra, wegen, water of wat dan ook. Er was geen school voor de kinderrijke gezinnen en de bedelaarskinderen mochten natuurlijk niet op de reguliere basisschool komen - als zij of hun ouders dat al zouden willen.

Het was hier dat Mikhael een groot werkterrein vond met mensen die het

Kinderdienst in het bedelaarskamp

niet gewend waren dat iemand in positieve zin aandacht aan hen besteedde. Het was een moeilijke opgave om deze mensen iets bij te brengen, want ze waren - en gedroegen zich onaangepast. Er was altijd veel herrie en geschreeuw, maar Mikhael zette door. Met behulp van een paar bewoners heeft hij een kerkje kunnen bouwen van stenen die beschikbaar kwamen van de ingestorte schoenendozen. Veel bewoners kwamen tot geloof, hoewel de diepgang ervan niet te peilen was. Er werden kinderdiensten georganiseerd in de middag, want de kinderen hadden toch niets anders te doen.

Op een middag in 2004 verscheen er in het kamp een pastor van een grote kerkgemeenschap uit Visakhapatnam - de meest nabijgelegen grote stad op acht reizen afstand. Mikhael kende hem vrij goed, en de bezoeker bracht een bijzondere gast mee: een blanke man. De pastor leidde hem rond in het kamp en hij had ook de gelegenheid om Mikhael kort te spreken. Niet lang, want dat stond de pastor niet toe.

Niet alleen Mikhael was druk met allerlei geestelijke en sociale zaken, maar ook Rachel was erg actief. Ze leidde een vrouwengroep, had de zorg voor haar gezin met inmiddels vier kinderen en hield kerksamenkomsten, wat nogal uitzonderlijk was voor een vrouw. Op een middag zat ze buiten eten te bereiden toen ze tegen Mikhael zei: "Volgend jaar zal aan onze armoede een einde komen." Hij was overdonderd door deze stellige uitspraak en vroeg hoe ze erbij kwam om dat te zeggen. "God heeft mij gezegd dat er volgend jaar een einde komt aan onze armoede." Hij wilde wel graag weten hoe God dan had gesproken, maar met het antwoord kwam hij niet verder. "Dat weet ik niet, maar God heeft gesproken, en Hij is een waarmaker van Zijn woord." In het jaar dat volgde gebeurde er niets bijzonders, in ieder geval niet iets wat zou kunnen resulteren in verlichting van de armoede.

Op een dag kwam er een jongen van het bedelaarskamp aanrennen en zei hijgend: "De blanke man is er weer, maar nu is hij alleen!" Snel pakte Mikhael zijn fiets en spoedde zich naar het kamp. De blanke man trachtte contact te maken met de inwoners en die vonden dat allemaal reuze interessant, maar er was niemand die Engels sprak, en de blanke sprak geen Odia. Mikhael sprak de blanke man aan, en die was maar wát blij eindelijk iemand getroffen te hebben die Engels sprak, hoe beperkt dan ook. Hij bood aan de man rond te leiden door het kamp en ja, hij mocht wel in de

schoenendozen kijken en foto's nemen. Hij liet ook het kerkje zien, en de blanke man was duidelijk onder de indruk van het relatief grote aantal gelovigen. Ze waren allemaal in het kamp tot geloof gekomen onder de prediking van Mikhael.

Mikhael vroeg de man of hij het lepradorp wel eens had bezocht, maar dat bleek niet het geval te zijn. Het dorp lag op enkele honderden meters afstand van het bedelaarskamp, en de bezoeker was geschokt door wat hij daar zag. Hóé arm je ook bent en waar ter wereld je ook woont, overal

Hanna voor haar genezing

kunnen mensen nog lachen en vinden kinderen iets om mee te spelen. Maar hier was niets meer om te lachen; de dood was de mensen van het gelaat af te lezen. Er was echter een vrouw bij die er dramatisch slecht aan toe was, en die de meeste indruk op hem maakte. Ze heette Hanna. Haar lepra was onbehandeld, ze had geen handen meer en kon zich alleen zittend voortbewegen. Ze was gehuld in een soort jute zak, maar dat was nog niet het ergste. Het ergste was, dat ze al vijftientig jaar volkomen doof en totaal blind was. Stel je voor: je leeft vijftientig jaar in jezelf en hebt met niemand meer contact! De man was duidelijk aangedaan, en bij

het verlaten van het kamp gaf Mikhael hem een papiertje mee met daarop zijn contactgegevens. De man zei: "Twee keer per dag geeft iemand mij zijn visitekaartje en vraagt mij om hulp. Maar ik ben niet de Minister van financiën van India, dus ik kan niet iedereen helpen. Ik zal het meenemen, maar je moet er niet op rekenen dat ik ooit contact met je op zal nemen!" Teleurgesteld ging Mikhael naar huis, en liet zich troosten door Rachel. "Je weet toch wat God vorig jaar tegen me heeft gezegd? Vertrouw op God, en niet op mensen."

Niet lang erna viel er een brief op de mat - nou ja, niet letterlijk natuurlijk. Het was een brief afkomstig uit een ver land, en Mikhael wist niet precies waar het lag; er stond "The Netherlands" op. De schrijver was de blanke man en hij herinnerde Mikhael aan zijn bezoek. Hij zegde in de brief toe dat hij hem zou helpen, maar om dat mogelijk te maken was het eerste wat hij moest doen een internetgelegenheid opzoeken en een account openen. De vervolgstap zou zijn, Hanna naar een lepraziekenhuis te vervoeren om haar ziekte te laten behandelen. Het was niet eenvoudig om dat te organiseren. Hanna had geen idee wat er zou gebeuren, en niemand kon haar dat aan het verstand brengen. Mikhael had een vrouw bereid gevonden Hanna te begeleiden op de vierhonderd kilometer lange weg en haar te helpen met eten koken in het ziekenhuis. Ze zorgden ervoor dat er een auto beschikbaar was en trachtten Hanna te bewegen in te stappen, maar Hanna wilde niet. "Wat gebeurt er, blijf van me af . . . Nee, ik wil in mijn hut blijven!" Hanna was niet vooruit te branden, en na verschillende pogingen besloten ze het anders aan te pakken. Ze lieten de auto voorrijden en stopten Hanna er met geweld in. Ze wilde nog steeds niet en vocht als een leeuw, maar dat viel niet mee; ze had immers geen handen. Daarom zette ze haar tanden zo stevig in de bovenarm van de vrouw die haar zou begeleiden, dat die moest worden afgevoerd naar het ziekenhuis.

Ze brachten Hanna weer naar haar hut, en teleurgesteld stuurde Mikhael een e-mail naar zijn blanke vriend in het verre Nederland. "Wat moet ik nu doen; hoe gaan we verder met haar?" De retourmail gaf de volgende suggestie: "Organiseer een gebedsbijeenkomst voor Hanna!" Mikhael was in extase. "Ja, dat gaan we doen! We gaan drie dagen vasten en bidden, maar dan moet jij ook meedoen." In Nederland werden bidders gealarmeerd, waaronder een groep christenen die bijeen waren tijdens een meerdaags

seminar, georganiseerd door Bart Doornweerd. Ook in India werd serieus werk gemaakt van de gebedsbijeenkomsten. Die gaan er anders aan toe dan wij hier gewend zijn: van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, of zelfs de hele nacht door.

Toen Mikhael en Rachel de tweede dag thuishkwamen van de gebedsbijeenkomst, wachtte een echtpaar met hun zoon op hen. Zij kwamen terug van een lange reis naar een ziekenhuis in Visakhapatnam om hun zoon te laten onderzoeken. Hij was ernstig verzwakt, omdat hij iedere dag uit beide oren bloedde en het zag ernaar uit dat hij zou sterven. De artsen hadden bezorgd gekeken, maar dachten dat het euvel te verhelpen was. Alleen: dat zou dan €1500 kosten en dat is een onwezenlijk bedrag voor iemand die nog geen euro te besteden heeft. Onverrichterzake keerden ze terug naar Nabarangpur en besloten hun nood voor te leggen aan Mikhael, in de hoop dat hij hen zou kunnen helpen. "Ik ben natuurlijk geen arts, en ik weet niets van dit medische probleem", zei hij, "maar ik weet dat Jezus bij machte is hem te genezen. We hebben een driedaagse gebedsbijeenkomst in het lepradorp. Kom morgen ook, dan zullen we ook voor jullie zoon bidden."

De volgende dag zou een dag worden die geen van de daar aanwezige men-

Hanna na haar genezing

sen ooit zouden vergeten. Er werd voor Hanna gebeden, en ook voor de jongen. Rachel haalde een flesje olie tevoorschijn en streek wat olie over de oogleden en de oren van Hanna. Plotseling werd - zo werd het later door Mikhael omschreven - een muur als van vuur opgetrokken tussen de aanwezigen en Hanna, en iedereen viel bewusteloos neer. Hoe lang ze daar hebben gelegen is niet bekend; het zou dertig seconden kunnen zijn of vijf minuten, maar de mensen kwamen weer bij kennis toen Hanna luid schreeuwde: "Ik kan weer zien en ik kan weer horen!" Op hetzelfde ogenblik was ook de jongen met de bloedende oren genezen. De mensen in de stad hoorden van het wonder van de genezing van Hanna en konden het niet geloven. Indiërs zijn er met geen stok toe te bewegen een melaatsenkolonie binnen te gaan, maar nu was het een uitzondering. Ze stapten over hun afkeer heen en gingen kijken in het kamp of het écht zo was als hun was verteld. Het was inderdaad waar: Hanna was genezen van haar doofheid en blindheid, en ze hoefde niet meer naar het ziekenhuis voor een leprabehandeling. Het betekende niet dat ze van lepra was genezen, en haar handen en voeten waren ook niet aangegroeid. Nadien ging het langzaam maar zeker steeds beter met Hanna en ze kon ook weer lopen, ondanks haar handicaps.

Mikhael bezocht regelmatig de stadsgevangenis en op een dag trof hij daar Ruben aan die er pas een paar maanden zat, maar tot tien jaar cel was veroordeeld. De kans dat hij die tien jaar zou overleven in een gevangenis in de Remote Area in India was buitengewoon klein. De gevangenissen zijn altijd overvol, niet alleen met gevangenen maar ook met ratten. Ziekten waren daar het directe gevolg van, en onderlinge gevechten waren aan de orde van de dag. Ruben had in opdracht van de hindoeïsten zijn dochter van enkele maanden oud geofferd en haar de keel doorgesneden, en dat ging zelfs in de hindoeïscultuur te ver. Mikhael legde hem in de gevangenis het evangelie uit en hij bekeerde zich. In diezelfde nacht kreeg hij een droom. In die droom onthulde God hem op welke dag en welk uur hij zou worden vrijgelaten. Dat bleek over een jaar te zijn, maar dat was zeer onwaarschijnlijk. Geld om zich vrij te kopen had hij niet, hij had ook geen "vriendjes", en van een beroepsprocedure was geen sprake. Hij vertelde deze droom aan Mikhael, maar hield het voor de medegevangenen

verborgen. Wat zouden die ervan zeggen, hoe zouden ze reageren? De tijd verstreek en de dag die God had genoemd, naderde nu met rasse schreden. In de natuurlijke wereld veranderde er niets: er kwam geen advocaat, niemand sprak met hem en niets wees op vrijlating. Op de dag en het uur die God genoemd had, werd er aan de deur gemorreld en de grendels werden weggeschoven. De gevangenisdirecteur stond in de deuropening en zei dat hij kon gaan; hij werd vrijgelaten! Op de vraag waarom hij dan werd vrijgelaten kon de directeur geen antwoord geven; het was een opdracht van boven. De man had er geen benul van hoezeer hij hierin gelijk had! Ruben was nu vrij man en dankte God op zijn blote knieën. Als teken van zijn dankbaarheid wilde hij zich gaan inzetten voor het werk van God. Dat kwam goed uit, want hij was ziekenverzorger van professie en stemde erin toe om de beheerder te worden van het leprakamp. Zo heeft God zijn bijzondere manieren om dingen in de natuurlijke wereld tot stand te brengen.

Mikhael en Rachel hadden inmiddels een gezin met zes personen en ze verhuisden naar een minuscuul woninkje. De keuken was één vierkante meter groot, maar een probleem was dat niet. Ze waren gewoon om buiten op een houtvuurtje te koken en daar heb je geen grote keuken voor nodig. Ze hadden er een kleine woonkamer in met een paar stoelen, maar zonder tafel; die paste er niet meer in. Die was ook niet nodig, omdat de Indiërs in de Remote Area gewoon zijn alles op de vloer te doen. Je eet, slaapt, kookt, wast en maakt je huiswerk op de vloer - vaak niet meer dan aangestampte klei. Een gordijn scheidde het woon- van het slaapgedeelte af.

Op een ochtend meldde de buurvrouw zich bij Rachel met haar dochttertje hangend over haar schouder. Het kind was ziek en toen Rachel het kind bekeek, schrok ze. Het kind was werkelijk héél erg ziek, en ze stuurde de buurvrouw met het kind onmiddellijk naar het ziekenhuis. Eenmaal daar aangekomen bleek het kind te zijn overleden. Om zeker te zijn van zijn diagnose haalde de arts er een collega bij, en samen stelden zij de dood vast. “Neem het kind mee naar huis, en begraaft het”. Huilend en snikkend keerde de vrouw terug naar Rachel, en die was er kapot van. “Heer, gisteren speelde het kind nog op straat, en nu is het dood! Maar bij U zijn alle dingen mogelijk en ik smeed U, breng dit kind weer tot leven!” Terwijl het gemjammer van de toegestroomde buurvrouwen in volume toenam,

bad ze nog eens hetzelfde gebed. Toen was er een stem die zei: “Vertel de buurvrouw dat het kind om middernacht zal ontwaken. Zeg haar dat ze eten moet koken voor het kind, dat om middernacht klaar moet staan. Het kind zal om eten vragen.” Het vergt grote moed om dan in de verzamelde menigte om stilte te vragen en te zeggen dat het kind zal leven; de rigor mortis was al ingetreden! De verzamelde vrouwen lachten - of scholden haar uit, maar de buurvrouw deed 's avonds wat God bevolen had. Om middernacht kwam het kind tot leven, en vroeg om eten. Nog steeds wordt deze - nu - jonge vrouw in Nabarangpur het wonderkind genoemd.

De Nederlander ging voortvarend te werk. Samen met Mikhael opende hij in Nabarangpur een bankrekening en ze richtten een stichting op naar Indiaas recht; bovendien kreeg Mikhael een maandsalaris toebedeeld. “Zie je nu wel dat ik Gods stem goed verstaan had? Hij heeft een einde gemaakt aan onze armoede - maar daarmee is Zijn werk nog niet ten einde gekomen. Dit is een nieuw begin, en alles zal anders worden dan we ons ooit hadden kunnen voorstellen.” Rachel had geen vermoeden hoezeer ze hierin gelijk zou krijgen.

Leprozieziekenhuis

Het leprastraatje bleef beide mannen bezig houden, en Mikhael werd erop uitgestuurd om te kijken wat er met het gemeentebestuur nog geregeld kon worden. Niet dat ze financieel bij zouden dragen; dat hadden ze voorheen nooit gedaan en dat zouden ze nu ook zeker niet doen. Het plan was om de ruimte in - en naast het leprastraatje te gebruiken voor verdere uitbreiding met nieuwe huizen. Het bleek dat elders in Nabarangpur een “leprozen-ziekenhuis” was met nog eens twintig leprapatiënten. Het ziekenhuis staat hier tussen aanhalingstekens omdat het inderdaad ooit een ziekenhuis was, maar het was nu al dertig jaar buiten gebruik en één grote ruïne. Er zaten geen deuren en ramen in en een deel ervan was ingestort. De bedden van dertig jaar geleden stonden er nog inclusief de matrassen van die tijd, half weggevreten door ongedierte. De levensomstandigheden daar waren onbeschrijfelijk, en het plan was om alle leprozen in en om Nabarangpur uit te nodigen, bij ons te komen wonen. We zouden zorgen voor huisvesting, drie maaltijden per dag (wat een luxe!), kleren, wasmiddelen, kerosine, basale gezondheidszorg en watervoorziening. Geen wonder dat iedereen deze uitnodiging graag aannam: het dorpje met de naam Indravati Colony ging van start met 67 bewoners.

Denk nu niet dat het voldeed aan de normen die wij zouden stellen; dat mocht ook niet. Vergeet niet, dat we over een arme stad spreken in de armste van de 29 deelstaten van India. Als de meest verguisde bevolkingsgroep

het beter zou hebben dan de bewoners in de stad, zou er zeker opstand uitbreken en zou het gevolg zijn dat de inwoners hun woede zouden koelen op het net opgebouwde lepradorp en zijn bewoners. Wijsheid was dus geboden. We kunnen gelukkig melden dat er in de twaalf jaar dat het kamp nu bestaat nimmer dergelijke ongeregelheden hebben plaatsgevonden.

Kerkje in het leprakamp

Het geestelijke werk krijgt vaart

Het was inmiddels vijftien jaar geleden dat Jezus met Mikhael aan de hand liep en hem het dal liet zien vol mensen die in duisternis gehuld waren, en die hem het paradijs had laten zien waar hij mensen in moest leiden. Het enige dat hij tot nu toe had gezien was bittere armoede, en niets dat wees op mensenmassa's of een paradijs. Misschien dat Indravati Colony de eerste aanzet was. De leprozen vegeteerden op de rand van de dood, werden door iedereen vertrapt en verstoten en hun leven was één grote duisternis naar lichaam en geest. Zij hadden zich jaren geleden al bekeerd en God vertrouwd dat Hij hen zou helpen, en nu hadden ze als antwoord een menswaardig bestaan gekregen. Misschien hebben ze geen woorden kunnen vinden om Hem te bedanken, maar God is de enige die kan weten wat in de harten van deze “uneducated and uncivilized barbarians” is omgegaan.

Mikhael had nu al een jaar de geestelijke zorg voor de 25 “blote voeten pastors” in de jungle rondom Koraput en hij ging er regelmatig met de bus naar toe om hen te onderwijzen en te bemoedigen. Dat bleek onvoldoende te zijn, omdat de mannen laag opgeleid waren en hun bijbelkennis absoluut ontoereikend was. Samen met zijn Nederlandse vrienden heeft hij toen een plan opgezet. Allereerst zouden ze beginnen met een bijbelschool in dit gebied; dat was iets heel bijzonders, want in de stad Koraput waren wel christenen en er waren ook wel kerken, maar die waren naar binnen gericht. De gelovigen daar wisten nauwelijks wat zich in de Remote Area afspeelde en waren zeker niet gemotiveerd om daar aandacht aan te besteden. Een bijbelschool bestond in de verste verte niet; daarvoor moest je naar Visakhapatnam en je moest ervoor betalen - wat niemand zou kunnen. Nu werd er een driejarige bijbelschool in hun werkgebied opgericht waaraan alle pastors konden deelnemen, plus nog een aantal

Bijbelschool in de Remote Area

pastors die niet tot die centrale groep van 25 pastors behoorden, de zogenaamde “gaststudenten”. Het onderwijs vond drie dagen per week plaats en was geheel gratis: de huur van het gebouw, eten en drinken tot zelfs het buskaartje aan toe – alles werd vergoed. Ook de overnachting was gratis, maar dat was niet het grootste probleem. Nee, geen bedden met lakens en dekens; de mannen sliepen op een matje op de grond, naast elkaar. Als er onvoldoende ruimte was, sliepen er een paar buiten, onder een afhangend bladerdak. Soms heeft het z'n voordelen als je niet al te veel door het leven verward bent.

Zoals al opgemerkt, de mensen waren straatarm - en onze voorgangers vormden daarop geen uitzondering. Ze werden nu full time pastors en daarom kregen ze een ‘salaris’ toebedeeld van € 20 per maand. Dat was volstrekt onvoldoende om te kunnen overleven want het zou bijna het dubbele moeten zijn. Toch hebben we hun niet meer betaald om hen niet afhankelijk te maken van externe hulp. Af en toe vonden huwelijksluitingen plaats, huisinwijdingen of begrafenissen, en dat zorgde voor enkele euro's extra inkomen per maand.

De mannen kenden de Remote Area in het grensgebied van Andhra Pradesh en Odisha goed, omdat ze er geboren en getogen waren. Ze begonnen met het opstellen van een lijst met namen van dorpen die ze kenden. Dat bleken er 115 te zijn, allemaal dorpen waar het evangelie nog nooit geklonken had. Er werd een plan opgesteld om deze dorpen te bezoeken. Iedere pastor zou dan verantwoordelijk zijn voor een cluster van enkele dorpen, zodat ze er nazorg konden geven. Nauwgezet werden de instructies in de Bijbel gevolgd. Je gaat op reis en je neemt niets mee; geen eten, geen drinken. Geen schone kleren . . . alleen de Bijbel. Mikhael was de aanvoerder van de groep en ging met een paar pastors op weg. Ze reisden te voet, omdat de wegen te slecht waren of geheel ontbraken; bovendien hadden ze nog niet de beschikking over een auto. Als ze aankwamen bij een dorp, werd aan de dorpsoudste gevraagd of ze iets aan de inwoners mochten vertellen en vrijwel altijd kregen ze daar toestemming voor. Als die toestemming geweigerd werd, gingen ze twee maanden later nog eens en dan kregen ze wel toestemming. Mikhael hield een openingstoespraak van minder dan een uur, waarin hij het evangelie uitlegde. Na afloop hiervan vroeg hij of er ook zieken in het dorp waren, en die waren er altijd. Hij bad dan voor de zieken en legde hun de handen op zoals in Marcus 16:17 en 18 wordt geleerd, en in heel veel gevallen trad onmiddellijke genezing op. De blanke man informeerde nieuwgierig of genezing ook wel eens geleidelijk optrad, maar dat was niet de ervaring van Mikhael: genezing kwam altijd direct. Na afloop van de bijeenkomst trokken ze verder naar het volgende dorp, en soms bleef er een pastor achter voor nazorg. Daarna kwamen ze om de week terug. De volgende stap was, dat een van de pastors zich met zijn gezin definitief in het gebied vestigde.

Op een dag liepen ze met een groepje van vijf man naar het volgende dorp. Ze troffen het dorp volledig verlaten aan, maar de vuren brandden nog. Mikhael begreep er niets van en besloot in het dorp af te wachten. Na een uur kwam de eerste bewoner schoorvoetend tevoorschijn. Hij vertelde dat de bewoners bang waren voor de vreemdelingen. Vijf mannen die ze nooit eerder hadden gezien; dat moest wel een overval op het dorp betekenen. Daarom waren ze op de vlucht geslagen. Bij een andere gelegenheid kwam Mikhael bij een klein dorp aan: dertig volwassenen met hun kinderen. De eerste die hij aantrof was een man die buiten op een bed lag. Hij was al

Evangelisatie in de jungle

maanden ziek en kon niet staan of lopen. Mikhael vroeg of hij voor de man mocht bidden en die stond dat toe. Hij werd onmiddellijk genezen en stond te springen en te dansen. Alle dorpsbewoners waren er getuige van en 22 van hen bekeerden zich. Ze werden een week later gedoopt.

Op een nacht kreeg Mikhael een droom. Hij zag zichzelf staan op het plein van een dorp. Hij was gereed om de dorpingen toe te spreken, maar op dat moment werd een man op een soort matras de groep binnengedragen. Hij keek de man in het gezicht, en toen zei God “Deze man zul je binnenkort ontmoeten, en je moet voor hem bidden”. De volgende dagen gebeurde er niets bijzonders, en hij ontmoette de man niet die hij in zijn droom had gezien. Een week later was het raak. Hij kwam terecht in een dorp waar hij de bewoners zou toespreken. De dorpsoudste begeleidde hem naar het dorpsplein waar al mensen waren verzameld. Iemand had een tafeltje voor hem geregeld en terwijl Mikhael zich installeerde werd een man op een matras de kring binnengedragen. Hij was er heel slecht aan toe, en was meer dood dan levend. Je raadt het al: het was de man die Mikhael kende uit zijn droom. Hij liep op hem toe, legde zijn hand op het voorhoofd van de man en sprak een gebed uit. Tien seconden; niet langer. De man maakte een paar spastische bewegingen, en sprong op van zijn matras. Hij was als bij donderslag gezond, en leek in niets meer op de man die een paar secon-

den ervoor nog stervende was. Grote commotie onder de dorpingen was het gevolg, en je begrijpt dat Mikhael een willig oor had. In een ander dorp genazen vier bewoners vrijwel tegelijkertijd. Maar soms loopt het anders. Zo werd hij door een bezetene in een diepe kuil gesmeten en met stenen bekogeld, waardoor hij enkele weken behoorlijk gehandicapt was.

In het gebied is geen sprake van een overheid die zich als zodanig manifesteert; ze bestaat alleen op papier. In plaats daarvan strijden verschillende terroristische groeperingen om de macht met de bevolking als slachtoffer. Twee ervan strijden om de suprematie: de Naxalites (Peking-georiënteerde communisten) en de Rashtrya Swayamsevak Sangh (RSS), een extreme hindoe-groepering die wars is van alle 'vreemde' geestelijke invloeden, in het bijzonder het Christendom en de Islam. Beide groeperingen treden moordlustig op: wie zou ze tegenhouden? Zo gebeurde het niet zelden dat bij een woning een briefje werd achtergelaten waarop stond dat de volgende ochtend een groot geldbedrag zou worden opgehaald. Als het geld er niet was, zou de kostwinner worden vermoord - en dat was geen loos dreigement!.

Kerkjes in de rimboe

In de rij om gedoopt te worden

Op een dag werd Mikhael door opstandelingen ontvoerd. Hij werd opgeborgen in een grot en elke dag ondervraagd door een van de leiders. Bij een vermeend verkeerd antwoord werd hij geslagen. Zo ging dat een paar dagen door, totdat de leider van de groep zijn excuses aanbood: "We hebben navraag gedaan bij een heleboel mensen in verschillende dorpen. Je bent een goede man en je hebt veel goede dingen gedaan. Je bent vrij; ga naar huis!" De invloed van de zendingsgroep werd steeds groter. Er werden in de rimboe zo'n 20 kerkjes gebouwd met een oppervlak van 40 - 50m². Nee, geen kuipstoeltjes of vaste vloerbedekking, maar een kleed om op te zitten; de vrouwen en kinderen aan de ene zijde, de mannen aan de andere kant. Omdat de mensen erg klein zijn (ondervoeding) kunnen er met gemak 120 in, en als het gehoor groter is, blijven ze gewoon buiten staan. De kerk heeft namelijk wel vensters maar geen ramen, dus je kunt de boodschap overal goed horen. Ondertussen regen de wonderen zich aaneen: mensen werden genezen of bevrijd van boze machten, en de honger naar het evangelie was groot. In één jaar werden 1440 dopelingen geteld, maar het aantal bekeerlingen was vele malen groter. Mensen zijn vaak bang om zich

openlijk te laten dopen, want misschien word je uitgestoten uit de samenleving, met de nek aangekeken of krijg je geen werk meer als dagloner, en waar moet je dan van eten? Een niet overdreven schatting is, dat tot nu toe (2018) het aantal bekeerlingen met vijf cijfers moet worden geschreven, en het eerste cijfer is niet een één. God weet het; Hij houdt het bij en vergeet er geen.

Hoofdstuk IV

De genezing van Mikhael

Mikhael leed aan malaria, een ziekte die hij wel vaker had gehad. Maar deze keer was het anders. Hij was ziek, en bleef ziek; geen medicijn hielp. Tot overmaat van ramp liep hij ook tyfus op, en daar was ook geen kruid tegen gewassen. Zo sleepte hij zich met zijn zieke lichaam voort en werd aan allerlei ontberingen blootgesteld. Op hun tochten van dorp naar dorp kregen ze vaak geen eten en moesten het doen met wat ze in de jungle tegenkwamen. Soms dronken ze wat water uit een modderig stroompje. 's Nachts sliepen ze onder de sterrenhemel en stond er niemand op wacht! Stel je voor: verblijven in een gebied, vergeven van cobra's, beren, tijgers en olifanten. Mikhaels commentaar: "God houdt de wacht". Op een namiddag keerden ze met vier man terug van een bezoek aan een dorp toen ze door een tijger werden aangevallen. De tijger sleurde een van de mannen van de weg het struikgewas in, en de overigen grepen stenen en sloegen er mee op de tijger in. Wat moet je anders, als je alleen maar een Bijbel bij je hebt? Het werd een strijd op leven en dood, totdat Mikhael luid schreeuwde "Tijger, verdwijn in de naam van Jezus!" De tijger liet zijn prooi los, en ging er als een haas van door. Een van de pastors was deerlijk gewond en moest enige weken in het ziekenhuis doorbrengen; een andere pastor kwam er met lichtere verwondingen vanaf.

Op een avond reed Mikhael op zijn motor bike (een lichte motorfiets) naar huis, toen hij werd aangevallen door een beer. Hij werd gered door een bus die van de andere kant kwam, en de beer doodreed. Verkeersborden zijn er in de Remote Area niet; mensen hebben wel wat anders aan hun hoofd dan verkeersregels. Er is één uitzondering: er zijn waarschuwborden voor olifanten: "Elephant area!" Dat is niet voor niets. Wij in het Westen hebben het idee dat het logge maar lieve beesten zijn, maar dat is een ernstige misvatting. Olifanten zijn echte mensenkillers waar Mikhael graag

met een grote boog omheen gaat. Het gebied wordt in het najaar geteisterd door cyclonen en zware regenval, en het is verschillende keren gebeurd dat Mikhael een paar weken vast zat in een dorp en op geen enkele manier kon communiceren met de buitenwereld. Eens trachtten ze te ontsnappen uit een overstromingsgebied. De motorfiets werd in een bootje geladen en Mikhael met een pastor waagden de tocht naar de overkant. In het midden van de rivier werd de boot gegrepen door een woeste stroming en sloeg om. Beide mannen hebben zich drie dagen aan een boom vastgeklampt tot ze een mogelijkheid zagen vaste grond onder de voeten te krijgen.

Weeskinderen aan het werk op de vuilstort

Thuis gebeurde ook het een en ander. In het bedelaarskamp werd een schoenendoos bewoond door vijf weeskinderen tussen vijf en tien jaar oud. Er was geen zorg voor de kinderen en ze moesten maar zien hoe ze in leven bleven. Daar hadden ze een manier op gevonden. Elke ochtend gingen ze naar de vuilstort en zochten daar naar plastic en lege flessen. De lege flessen droegen ze als een groot pak op hun hoofd: maximaal vijf kilo over een afstand van vijf kilometer naar een opkoper. Die gaf er een paar roe-

pies voor en dat was net genoeg voor een hap rijst. Om alle honger en elende te vergeten, vergrepen ze zich aan hallucinerende middelen: gesmolten piepschuim. Zij waren echter niet de enigen die de vuilstort als bron van inkomsten hadden ontdekt en dat maakte de spoeling dun. Mikhael besloot samen met zijn blanke vrienden voor de kinderen naar een verblijfsmogelijkheid te gaan zoeken en met genereuze giften van Nederlandse supporters werd een kindertehuis gebouwd. Het was werkelijk met de

Kindertehuis met aangrenzend kerkgebouw

nieuwste snufjes uitgerust. Er was een keuken met een aanrecht - maar het gasstel werd op de grond gezet, want ze zijn niet gewend om op stahoogte te koken. Het summum van moderniteit waren de toiletten en de douches. Wie had dat nou! Bijna iedereen was gewend om ergens buiten een rustige plaats te zoeken waar je ongestoord op je hurken kon. Maar dit! Toiletten! We hebben 22 kinderen opgenomen; niet alleen van de vuilstort, maar ook andere rampgevallen. Zo hebben we een kind dat er getuige van was dat terroristen zijn beide ouders hebben doodgeschoten. Een paar dagen later zeiden ze: "Sorry, we hadden de verkeerden te pakken!" Ook komt het niet zelden voor dat een weduwnaar vertrekt en zijn kinderen onverzorgd achterlaat. Hij verdwijnt naar een ander dorp en begint opnieuw een gezin. Zo gaat dat in India; het is een genadeloze samenleving waar heel veel wrange voorbeelden van te geven zijn.

Ondertussen leed Mikhael nog steeds aan malaria en tyfus en voelde zich heel erg ziek. Maar hij had een grote verantwoordelijkheid te dragen. Niet

alleen voor de pastors, maar ook voor de dorpen en hun inwoners. Het aantal pastors moest nodig uitgebreid worden, maar er was onvoldoende kennis bij de gegadigden. Daarom besloten ze een kerk te bouwen in Diomalli “aan het einde van de wereld”. In die kerk hebben ze ook een bijbelschool gevestigd. Die is na voltooiing van start gegaan met 45 studenten. Hier, bij Diomalli, hield de weg op en je kon alleen maar te voet de wijde, wijde jungle in, honderden kilometers ver. Hoe afgelegen ook, overal waren kleine dorpjes zonder enige voorziening: geen infrastructuur, geen elektra, geen wegen, scholen of medische zorg. Als er iemand ziek was of er dreigde een moeilijke bevalling, dan gingen ze bidden en legden de betrokkene de handen op - en God deed de rest. Op een dag ging Mikhael naar Diomalli om te kijken hoe de bouw van de kerk vorderde. Terwijl hij daar stond te kijken met de plaatselijke pastor en de dorpingen op de achtergrond, werd het dorp overvallen door een legermacht van de Naxalites. De dorpingen vluchtten weg, maar Mikhael en de pastor werden gevangelijk weggevoerd. Ze werden ergens in de jungle gevangen gehouden. Elke morgen kregen ze bezoek van de commandant. “Ik weet waarom jullie hier zijn. Jullie willen de boodschap brengen van een vreemde god, Jezus. Dat willen we niet, en daarom moeten jullie beloven hier nooit meer terug te komen en niet meer over Jezus te vertellen. Als jullie dat beloven, mogen jullie vertrekken.” Dat weigerden de twee mannen, en zo ging dat een aantal dagen door. Op de laatste dag kwam de commandant opnieuw. “Ik heb jullie aangeboden om te vertrekken als je Jezus afzweert. Dat hebben jullie geweigerd. Vandaag is de laatste gelegenheid om in vrijheid te komen. Als jullie niet op onze eis ingaan, zullen jullie worden doodgeschoten.” De mannen weigerden opnieuw en ze werden naar buiten geleid. Ze zaten in een kamp met driehonderd soldaten. Uit hun midden werd een vuurpeloton samengesteld: tien mannen op een rij met het geweer in de aanslag. Onze mannen stonden aan een paal vastgebonden en op het moment dat de commandant van plan was het schietcommando te geven, schreeuwde Mikhael: “Jezus, red ons!” Vervolgens klonk het commando “Vuur!” en hoorden ze de geweren klikken - maar geen schot werd gelost. Iets wat volgens elke kansberekening onmogelijk was, gebeurde: alle geweren blokkeerden! Enkele seconden was er doodse stilte; iedereen begreep dat er iets bijzonders gebeurd was. Toen brak er een pandemonium uit. De

rebellen renden door elkaar en in het rumoer schreeuwde de commandant “Verdwijs! Ik wil jullie nooit meer zien. Die God van jullie is veel te sterk voor ons. Maak ze los, en schop ze het kamp uit!”

Mikhael keerde dodelijk vermoeid van de ontberingen en de ziekten die hem nog steeds belastten terug naar huis, maar veel rust kreeg hij daar niet. Elders in zijn werkgebied was een pastor ontvoerd, en hij was al een paar weken spoorloos. Vrouw en kinderen waren radeloos en wisten niet wat te doen. Mikhael wist het ook niet, en God bleef zwijgen op zijn gebeden. Goede raad was duur dus vertrok hij naar het gebied waar de man was ontvoerd. Hij struinde twee weken lang rond in de jungle, maar waar moet je zoeken? Ten einde raad smeekte hij God om hem te laten zien waar hij de man kon vinden. In een droom liet God hem een pad zien, gemarkeerd door een bijzondere boom en een rotspartij. Daar moest hij rechtsaf gaan en dan zou hij het kampement bereiken. De volgende dag ging hij verder met zijn zoektocht, geplaagd door hitte en ongedierte en met niet meer dan de Bijbel onder zijn arm. Terwijl hij op weg was, zag hij de plaats die hij in zijn droom had gezien, en ja, er was geen misverstand mogelijk: het waren dezelfde boom en dezelfde rotspartij. Hij ging rechtsaf, en liep een lang pad af. In de verte zag hij een kampement, en toen hij dichterbij kwam, zag hij veel beweging en gedoe. Hij liep door en bereikte al gauw het kamp, maar het was leeg - in wanorde achtergelaten. De vuren brandden, de geweren lagen schots en scheef op de grond en er was niemand te bekennen. Voorzichtig keek Mikhael in de hutten, erop voorbereid dat het toch een valstrik zou kunnen zijn, maar niets van dit alles; het kamp was echt leeg. Maar in één hut vond hij wel iemand: de pastor die ontvoerd was. De rebellen waren halsoverkop gevlucht. Er was niemand meer in het kamp die de wacht hield dus vertrokken ze ongehinderd, een lange weg terug naar huis.⁴

Op die zaterdag had hij een telefoongesprek met zijn Nederlandse vriend. Mikhael zei tegen hem: “Ik ben zo ziek. Als ik het niet meer red, wil jij dan de zorg voor mijn gezin op je nemen?” Als iemand dat aan je vraagt, moet je je wel héél erg ziek voelen. De vriend gaf hem de opdracht om de eerst-

⁴ Later bleek via een contact van een oom met zijn tante en daarvan weer een neef van zijn buurvrouw . . . dat de opstandelingen een grote troepenmacht zagen aankomen en dachten dat ze door het leger werden overvallen.

volgende werkdag naar Visakhapatnam te gaan, naar een daar gevestigd westers ziekenhuis. “Dat is een lange reis, maar ik wil dat je belóóft dat je gaat. Zoek een chauffeur, laat iemand je erheen rijden en laat je onderzoeken. Maar nu ga ik genezing over je uitspreken in de naam van Jezus.” Hij deed dat en na het gesprek viel Mikhael in een diepe slaap. Hij sliep vierentwintig uur onafgebroken en toen hij wakker werd, zei hij tegen Rachel “Ik ben weer beter; de ziekte is weg!” Rachel was natuurlijk verbaasd en blij, want dit was het zoveelste ingrijpen van God. Ze zei dan ook dat hij niet naar het ziekenhuis hoefde te gaan; dat zou toch zestien uur reistijd schelen. Maar Mikhael zei: “Ik heb mijn vriend beloofd dat ik naar het ziekenhuis zou gaan, en nu ga ik ook!” Op maandag vertrok hij naar het ziekenhuis en daar aangekomen werd hij nauwkeurig onderzocht. De artsen konden niet anders dan vaststellen dat hij niets mankeerde. Omdat ze het toch wel erg sneu voor hem vonden dat hij de lange reis voor niets had gemaakt, hebben ze hem als troostprijs een paar potten vitaminepillen meegegeven.

Hoofdstuk V

De weerstand neemt toe

Het idee zou gemakkelijk post kunnen vatten dat het werk in de jungle van Odisha alleen maar gaat om de verkondiging van het evangelie. Niets is minder waar. Mikhael en zijn Nederlandse vrienden hadden oog voor de noden van de bevolking en sprongen bij, daar waar dat mogelijk was. Veel van de dorpen hebben grote problemen met de watervoorziening. Vrouwen moeten soms drie kilometer lopen en afdalen naar een modderig stroompje, om daarna met een ketel water op hun hoofd omhoog te klimmen en de terugweg te aanvaarden. We lieten dan een put graven: vijftien meter diep - en met het handje. In andere gevallen was het beter om een handpomp te laten slaan.

Een groot verlangen onder de dorpsbewoners was om hun kinderen het lezen, schrijven en rekenen bij te brengen. Bedenk dat er dorpen zijn waar niemand kan lezen of schrijven, terwijl de ouders zich realiseren hoe be-

Onderwijs in de onbereikte dorpen

langrijk dat is. In een aantal gevallen hebben we schooltjes opgericht, waar onderwijs wordt gegeven aan ongeveer veertig kinderen. We vaardigen een pastor met zijn gezin af naar zo'n dorp die daar ook gaat wonen. Dat is geen kleinigheid, omdat je wordt teruggeworpen tot in het stenen tijdperk met alle gewoontes en gebruiken die dat met zich brengt. Mensen weten niets van het christelijk geloof en hangen het animisme aan. Ze bidden tot bomen of rotsblokken en brengen regelmatig mensenoffers. De mensen die geofferd worden, kopen ze van naburige dorpen. Soms betreft het een persoon of een gezin dat dan verhuist naar het dorp waar het "feest" zal plaatsvinden. Ze worden opgenomen als vorsten in de gemeenschap en wonen daar verschillende weken, maanden of zelfs jaren - terwijl ze weten wat hun boven het hoofd hangt! Verdere details zullen we u besparen.

Bij het geven van het onderwijs is het van belang dat de onderwijzer in het dorp woont. De mensen hebben geen benul van tijd, dus de leraar moet 's ochtends eerst het dorp rond om alle kinderen bijeen te halen. Daarna geeft hij twee uur onderwijs in de genoemde vakken. Het wordt dus geen complete lagere schoolopleiding; het gaat zuiver om lees-, reken- en schrijfvaardigheid. Er zijn in de dorpen geen gebouwen en daarom zocht Mikhael naar een oplossing die meerdere doelen kon dienen. Die vond hij door een gemeenschapshuis te laten bouwen. Dat wordt dan gebruikt als schoolgebouw, maar ook als kerk en als plaats voor dorpsamenkomsten. Mikhael regelt dat allemaal en heeft daartoe intensief e-mailcontact met Nederland. Bouwplannen en -financiering moeten worden geregeld, het materiaal moet van ver worden aangevoerd of zelfs aangedragen, en de nodige dagloners moeten aan het werk. Maar hij regelt ook individuele hulp in schrijnende gevallen. Dat kan van alles zijn: van de aanschaf van een rolstoel, een oogoperatie tot het organiseren van een twee weken durende medical clinic in de jungle onder leiding van een Nederlands medisch team.

De Naxalites zijn gewoon hun commandanten regelmatig van regio te laten wisselen en in 2016 trad een nieuwe bevelhebber voor deze Remote Area aan. Die ging als een razende te keer en moord en doodslag waren aan de orde van de dag. Niet alleen de bevolking leed eronder, maar ook het leger. Zo werd op de hoofdweg naar Andhra Pradesh een mijn tot ontploffing

gebracht die uiteindelijk 15 overheidsfunctionarissen het leven kostte. Op een namiddag liep Mikhael met drie pastors terug van een dorpscampagne naar hun verblijfplaats toen ze op een groep Naxalite soldaten stuitten. De commandant vroeg wat ze daar deden en ze gaven ten antwoord dat ze in een dorp over Jezus hadden verteld. De leider van de troep beval hun te beloven nooit meer over Jezus te vertellen, maar dat weigerden ze, waarop de commandant onmiddellijk een van de mannen doodschoot. De anderen vluchtten weg en zijn enkele uren later teruggekeerd om het lichaam op te halen. De pastor liet een vrouw van 28 jaar en vier kinderen achter. Het lot van weduwwrouwen is heel zwaar. Ze moeten zwaar werk verrichten op het land of bij de aanleg van wegen⁵, waarbij ze bakken met stenen op hun hoofd moeten dragen: 20 kilo per keer! Ze krijgen de helft van het salaris van de man, zodat ze met twee euro per dag naar huis gaan. Ze zijn dagloners en krijgen alleen maar geld als er werk is. Niet zelden verpietert zo'n gezin. Als de vrouw bijvoorbeeld haar enkel verzwikt, kan ze niet werken. Dan is er geen eten, en misschien schuift een buurvrouw af en toe wat eten om de hoek, maar daar kan ze ook niet mee aan de gang blijven. Uiteindelijk komt zo'n gezin in een neerwaartse spiraal terecht, en komt om van honger en ontbering. Niet in dit geval. Er is in overleg met de Nederlandse vrienden afgesproken dat als een vrouw alleen achterblijft of de pastor zelf invalide raakt, er voor haar en het gezin wordt gezorgd. Dat is ook in dit geval gebeurd: de vrouw is haar dorp ontvlucht en naar een stad verhuisd, ze heeft daar een onderkomen en krijgt "pensioen"⁶, zodat ze geen zwaar werk hoeft te verrichten, maar voor de kinderen kan zorgen.

Vanuit het steunpunt in Diomalli werden evangelisatietochten gemaakt om de onbereikte dorpen in de jungle te bezoeken en daar het evangelie te brengen. Veel mensen bekeerden zich in korte tijd, niet zelden een kwart van de bevolking of zelfs meer. Dat wekte de woede op van de Naxalite commandant, en hij beval strafexpedities tegen deze dorpen. In enkele weken tijd werden 35 nieuw-gelovigen vermoord, verspreid over acht bijeen gelegen dorpjes. Niemand die daar iets van weet en niemand die ertegen

5 De aanleg van wegen in de Remote Area is voornamelijk handwerk. Het gebruik van wegenbouwmachines is - op uitzonderingen na - verboden. Deze verordening is ingesteld om de bevolking aan werk en inkomen te helpen.

6 Dat heet daar "gratis geld". Pensioen is onbekend.

actie onderneemt, want een overheid die kan optreden is er niet. Alleen de vrienden in Nederland hebben flink aan de bel getrokken tot het Europees Parlement aan toe, maar het zichtbare resultaat was teleurstellend. Tegelijkertijd kreeg Mikhael een ernstige waarschuwing van de rebellen: “Waag het niet hier ooit nog te komen. Diomalli is de grens; als je die overschrijdt, zullen we je vermoorden!” Met hun geweldshistorie in het achterhoofd moet je zo’n dreigement wel serieus nemen.

Rachel stond thuis duizend angsten uit om haar man. Vaak was hij twee of drie weken weg, zonder dat iemand wist waar hij was; mobiel bereik was er niet. Totdat God tijdens zo’n aanval van bezorgdheid tegen haar zei: “Of denk je soms dat ik niet goed voor je man zorg?” Daarna heeft ze zich nooit meer zorgen over hem gemaakt. Met deze verzekering in het achterhoofd besloot Mikhael in 2018 een pastor in een van de dorpen in het “verboden gebied” te bezoeken. Hij ging op weg samen met een helper, want gevaren kunnen overal op de loer liggen. Op hun weg stuitten ze op een legermacht van 200 zwaarbewapende en bepakte Naxalite strijders, onder aanvoering van dezelfde commandant die eerder de moorden had verordonneerd. Het zag ernaar uit dat Mikhaels laatste uur had geslagen. “Jullie zijn allemaal zwaarbewapend, en wij hebben niets - behalve onze Bijbel”, zo sprak Mikhael. “Jullie kunnen met ons doen wat je maar wilt, maar voordat je gaat doen wat je denkt dat je moet doen, wil ik jullie iets zeggen. Jullie moeten allemaal knielen en op het moment dat ik het zeg, moeten jullie de naam van Jezus aanroepen. Als je dat niet doet, zul je sterven!” Dat is niet het typische taalgebruik van iemand die op het punt staat doodgeschoten te worden. Er ontstond enig rumoer in de groep en de rebellen bespraken met elkaar wat ze moesten doen. Uiteindelijk besloot vrijwel iedereen te knielen, en op aangeven van Mikhael riepen ze de naam van Jezus aan. Drie mannen vertikten het; ze deden niet mee. Daarop keerden Mikhael en zijn helper zich om en liepen ongehinderd weg, de groep opstandelingen in verwarring achterlatend. Enkele dagen later kwam het tot een gewapend treffen met overheidssoldaten. Drie terroristen werden doodgeschoten - de terroristen die hadden geweigerd te knielen voor Jezus. Deze gebeurtenis ging als een schokgolf door de gelederen van de Naxalites, en zestig mannen kwamen tot de overtuiging dat Jezus niet zómaar een naam is, maar de allerhoogste autoriteit. Zij hebben erkend dat Hij ook hun Heer

en Meester is, en gaan nu als Christenen door het leven.

Hiermee is het verhaal nog niet ten einde. De commandant kan zich niet in de bewoonde wereld vertonen, want dan zou hij onmiddellijk worden opgepakt - of erger. Daarom beval hij via omwegen dat Mikhael hem op moest zoeken in zijn kamp in de jungle. Mikhael moest alléén komen, en mocht niemand meebrengen. Op een dag vertrekt hij voor een voetreis van meer dan 12 uur door de jungle. Onderweg heeft hij geen mens of dorp gezien - alleen wilde dieren. Tegen de avond kwam hij bij het kampement aan, maar trof het in wanorde en helemaal verlaten aan. Het was één grote bende: de geweren lagen her en der verspreid, een kookpot was omgevalen en persoonlijke spullen lagen overal in het rond.

Maar er was één iemand in het kamp: een oude, gebrekkig lopende man. Mikhael vertelde wie hij was en het doel van zijn komst, maar de oude man zei dat er niemand was, en hij had ook geen idee of - en wanneer de mensen weer terug zouden komen. Ondertussen zorgde de man voor eten, en was heel vriendelijk tegen Mikhael. De volgende dag bleef hij in het kamp, want dat was de dag van de ontmoeting, maar er kwam niemand opdagen. De dag erop zei de oude man dat Mikhael maar weer terug moest gaan; hij zou de commandant wel vertellen dat hij geweest was. Hij aanvaardde de terugreis, zich onderweg afvragend wat er toch in dat kamp aan de hand kon zijn!

Een week later kreeg hij telefonisch contact met de commandant. Die was boos omdat Mikhael een grote troepenmacht - nota bene onder leiding van een oude man! - had gestuurd, en daarom waren ze op de vlucht geslagen. Mikhael vertelde zijn kant van het verhaal, waarbij de conclusie kan worden getrokken dat *niemand* weet wie nu eigenlijk die oude man was, en van een troepenmacht was natuurlijk helemaal geen sprake.

Enkele weken later wordt Mikhael midden in de nacht opnieuw opgebeld door de commandant en die vraagt hem dringend om naar de junglekerk in Diomalli te komen. Mikhael antwoordt dat hij de volgende dag direct zal komen, want een autotocht van twee uur in het donker door het oerwoud is veel te gevaarlijk. Kort daarop belt de pastor van Diomalli met het verzoek om toch onmiddellijk te komen, en Mikhael gaat op weg. Hij stapt in Diomalli uit zijn auto, en de terrorist snelt op hem af, valt voor Mikhael op zijn knieën en huult met lange uithalen. Hij vraagt vergiffenis

voor al de wandaden die hij heeft gepleegd, en of Mikhael hem alsjeblieft wil vertellen wie die God is waar hij overal over spreekt. De mannen vallen elkaar snikkend in de armen, en die nacht vind de bekering en geestelijke wedergeboorte plaats van iemand die leefde in duisternis maar nu het licht heeft gezien. Mikhael heeft vier dagen met de man opgetrokken, en hem vier dagen lang het evangelie uitgelegd. De commandant - volgens Mikhael 'a brilliant and highly qualified man' - is daarna teruggekeerd naar zijn legermacht om daar te vertellen dat hij de God van de Bijbel heeft ontmoet; dat het zijn leven compleet heeft veranderd en hij daarom niet langer hun commandant kan zijn.

En de oude man? Een engel? De eeuwigheid zal het onthullen.

Epiloog

Tot zover de belevenissen van een van onze drie managing pastors in India. Het is slechts een greep uit een lange reeks gebeurtenissen waarin de trouw van Mikhael aan Jezus en het evangelie centraal staat. Grote aantallen inwoners van deze Remote Area - mensen in gebieden waarvan de Indiase overheid slechts op papier het bestaan kent - hebben nu kennis gemaakt met het evangelie, en velen hebben hun leven een andere wending gegeven. Geen dronkenschap meer, geen moord en doodslag, en de offerpalen op de brandstapel. In plaats daarvan is zachtmoedigheid hun leven binnengetreken, ontferming voor het gezin en de naaste, en ontzag voor de God die hemel en aarde schiep.

Is ons werk in India hiermee volbracht? Nee, de velden zijn nog steeds wit om te oogsten, en arbeiders zijn er weinig (Matt. 9:37). Mikhael in India en wij in Nederland voelen ons gezegend met dit belangrijke werk, en zullen doorgaan - totdat Jezus komt!

Hoenderloo, juli 2018

Adri Tijman

Een schitterend verslag van een waargebeurd zendingsverhaal vol bizarre wonderen uit de jungle van India. De God van de Bijbel bewijst zich nog steeds zoals wel blijkt uit de bijzondere wonderen die Hij daar deed en doet, juist onder deze primitieve en ongeletterde mensen. Schitterend en schrikwekkend tegelijk.

Ik ben zo dankbaar voor die 'Nederlander' die zich in al zijn eenvoud heeft ingezet voor de verkondiging van het goede nieuws onder deze onbereikten, diep in de binnenlanden van India. Daarin is hij een voorbeeld ter navolging voor velen. Dit boekje is een echte aanrader voor iedereen die bidt dat het evangelie 'de uiteinden der aarde' zal bereiken. Ik draag het werk van Adri Tijman en 'De Vaste Burcht' een warm hart toe en wil het dan ook van harte bij u aanbevelen.

Dit verslag is een must voor iedereen die betrokken wil zijn bij wereldevangelisatie.

Van harte aanbevolen.

Jaap Dieleman – Stichting Abba Child Care international

Een uitgave van Stichting 'De Vaste Burcht'